РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу

Россінського Артема Ігоровича

на тему: «Соціокомунікаційні технології медіатизації футболу: глобальний контекст і український досвід воєнної доби», подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 06 Журналістика за спеціальністю 061 Журналістика

Актуальність теми дисертації. Тема дисертаційного дослідження А. І. Россінського є надзвичайно актуальною та своєчасною в умовах сучасного розвитку інформаційного суспільства та екстремальних викликів, з якими стикається Україна. Футбол, маючи статус найбільше репрезентованого у глобальному медіапросторі виду спорту, давно трансформувався у комплексний соціокомунікаційний медіафеномен. Процеси медіатизації безпосередньо переформатовують структурні засади спортивної галузі — від оновлення стратегій брендингу суб'єктів до впровадження інтерактивних моделей взаємодії з фанатськими спільнотами.

Особливої ваги робота набуває через дослідження унікального українського досвіду періоду 2014–2026 рр., коли поєднання гібридних загроз та повномасштабного вторгнення зумовило радикальну зміну комунікаційних парадигм. Руйнування спортивної інфраструктури, релокація клубів і закриті трибуни вимагали пошуку новітніх технологій (цифрових платформ, OTT-сервісів, соціальних мереж та фанкоїнів) для збереження стійкої взаємодії з аудиторією. З огляду на брак системних студій щодо функціонування спортивного дискурсу в умовах тривалої воєнної кризи, рецензована дисертація заповнює істотну лакуну у вітчизняному журналістикознавстві та комунікативістиці.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій. Наукові положення та висновки дисертації базуються на глибокому методологічному фундаменті, який синтезує інструментарій журналістикознавства, соціології та теорії соціальних комунікацій. Теоретичним підґрунтям дослідження стали фундаментальні праці провідних науковців (Г. Ласвелла, Н. Луманна, Ф. Кротца, А. Хеппа, Д. Роу, К. Феддерсена, П. Сканнелла та ін.). Автор успішно поєднав історико-компаративний, кризоорієнтований та кейс-орієнтований підходи, що дозволило верифікувати трансформацію змістовного наповнення медіапродукту в умовах воєнного стану.

Вірогідність результатів забезпечена репрезентативною емпіричною базою, що охоплює контент платформ FIFA, МОК, УАФ (2022–2025 рр.), комунікаційний контент провідних вітчизняних та зарубіжних футбольних

клубів (ФК «Шахтар», «Манчестер Сіті», «Ювентус»), цифрові ресурси платформи «УПЛ.ТБ», сегменти OTT-платформ MEGOGO та Setanta Sports, а також статистичні дані Міністерства молоді та спорту України.

Наукова новизна одержаних результатів. Рецензована робота відзначається вагомими теоретичними та практичними результатами, які мають ознаки суттєвої наукової новизни:

- уперше концептуалізовано теоретико-методологічні засади дослідження спортивних комунікацій в екстремальних умовах на основі кризоорієнтованого підходу;
- здійснено комплексний аналіз діяльності медіаплатформи «УПЛ.ТБ» як унікальної моделі функціонування національного телепулу, адаптованого до безпекових викликів воєнного стану;
- типологізовано вплив руйнування інфраструктури та релокації клубів на трансформацію моделей медіатизації, що представлено у формі систематизованої аналітичної моделі;
- визначено соціокомунікаційний потенціал фанкоїнів як новітньої технології цифрової взаємодії та залученості аудиторії за умов обмеженого фізичного доступу до стадіонів;
- удосконалено періодизацію розвитку українських спортивних медіа через виокремлення специфічного воєнного етапу (з 2014 р.) з домінуванням мобілізаційних та адаптивних практик;
- поглиблено підходи до аналізу аудіовізуального складника медіатизації, зокрема трансформації мовних стратегій спортивного коментування в умовах цифровізації.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження мають безпосередню прикладну цінність для оптимізації діяльності медіасуб'єктів, спортивних інституцій та органів державної влади в межах сучасного медіаландшафту України. Розроблені автором рекомендації дають можливість удосконалити комунікаційні стратегії на основі користувацького контенту (UGC), модернізувати фахові навички журналістів і коментаторів, а також адаптувати підходи до дистрибуції медіапродуктів через соціальні мережі й OTT-сервіси. Матеріали дисертації доцільно впроваджувати в освітній процес при підготовці фахівців за спеціальностями «Журналістика», «Менеджмент», а також «Фізична культура і спорт».

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дисертаційного дослідження пройшли належну наукову апробацію. Вони висвітлені у 4 статтях у наукових фахових виданнях України (категорії Б), а також оприлюднені на міжнародних, всеукраїнських та регіональних науково-

практичних конференціях (зокрема у Львові, Ужгороді, Дніпрі та Кракові (Польща).

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності. За змістом, структурою та обсягом дисертація є цілісним, логічно побудованим та повністю завершеним самостійним науковим дослідженням, яке вирішує важливе науково-прикладне завдання у галузі соціокомунікаційних студій. Структура роботи (вступ, три розділи, висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел та додатки) повністю підпорядкована розкриттю її мети й завдань. Кожен розділ логічно завершується узагальненнями, що поетапно розкривають сутність технологій медіатизації футболу у глобальному та вітчизняному контекстах.

У першому розділі здобувач здійснює глибокий міждисциплінарний аналіз концепту медіатизації, залучаючи фундаментальні здобутки теорії інформаційного суспільства, структурного функціоналізму та соціоконструктивізму. Особливу увагу в розділі приділено трансформації класичної двоступеневої моделі комунікації Е. Катца та П. Лазарсфельда в сучасних цифрових умовах, де ключову роль відіграють лідери громадської думки та нові медійні платформи. Логічно обґрунтовано висновок про те, що сучасний спорт підпорядковується медіалогіці, перетворюючись із суто атлетичного дійства на комплексний медіапродукт.

Важливою науковою заслугою здобувача є ретроспективний аналіз взаємодії спорту й медіа в періоди геополітичних зрушень та екстремальних криз. Досліджуючи кейси «нацистських Олімпійських ігор», Холодної війни та сучасної російської військової агресії, автор переконливо показує механізми використання спорту як інструменту ідеологічного впливу та «м'якої сили». У розділі чітко простежено, як в умовах воєнних загроз соціокомунікаційна природа спорту частково трансформується на елемент інформаційного протиборства. Систематизація практик подолання кризових станів у спортивній індустрії дає змогу краще зрозуміти специфіку адаптації медіакомунікацій до безпекових обмежень.

Узагальнення концепцій А. Хеппа, Ф. Кротца та С. Хьярварда створило міцну методологічну базу для подальшого аналізу. Розділ є логічно вибудованим, завершеним і вагомим науковим здобутком.

У другому розділі дисертаційного дослідження провідна ідея автора розкривається через низку послідовних теоретико-прикладних положень та інтерпретацій, як-то: мультимодальна трансформація спортивного контенту (підрозділ 2.1, ст. 101–128), дисертант переконливо доводить, що вербальний, візуальний та аудіальний компоненти спортивного мовлення підлаштовуються

під вимоги нових цифрових середовищ. Традиційна лінійна модель «донор — реципієнт» поступається місцем інтерактивній мережевій моделі, де відбувається колаборація з аудиторією (ст. 101, 184). Спортивний дискурс стає більш емоційним та динамічним.

Щодо еволюції суб'єктності та автономізації клубів (підрозділ 2.2, ст. 129–138), пан Россінський наголошує на тому що футбол остаточно вийшов за межі суто спортивного змагання, перетворившись на мультимедійний продукт. Футбольні клуби перестають контролюватися виключно традиційними медіапосередниками (пресою чи ТБ) і створюють власні медійні потужності, будуючи прямий зв'язок із фанатськими спільнотами через власні екосистеми (ст 129, 184).

Щодо специфіки функціонування цифрових платформ (підрозділи 2.3.1 – 2.3.3, ст. 140–165), Артем Ігорович здійснює докладний контент-аналіз мережі Instagram (ст. 140–151), показуючи, як платформа забезпечує персоналізацію, візуальну привабливість і фрагментацію контенту під запити кліпового сприйняття.

Аналізуючи українську футбольну YouTube-влогосферу (ст 152–162), здобувач розкриває проблему експертності блогерів та показує, як деієрархізовані авторські проєкти перехоплюють увагу аудиторії у класичного телебачення. Висвітлюючи роль OTT-платформ (ст. 163–165), автор трактує їх як ключову технологію дистрибуції, що формує монополію на спортивний показ та надає користувачеві свободу вибору за запитом. Особистість футболіста розглядається як самостійний медійний бренд та канал комунікації (ст. 166–176). Фанкоїни (криптоактиви) інтерпретуються ~~автором~~ не лише як економічний інструмент, а перш за все як соціокомунікаційна технологія цифрового залучення вболівальників та кастомізації фанатського досвіду в умовах обмеженого фізичного доступу до трибун (ст. 177–178, 184). Дослідження залучення генеративного штучного інтелекту (ст. 179–183) показує перспективи автоматизації виробництва спортивного контенту та створення персоналізованих медіаповідомлень.

У висновках до Розділу 2 (ст. 184–186) здобувач чітко узагальнює, що нова медіалогіка футболу базується на оперативності, вираженій емоційності, персоналізації та конвергенції цифрових форматів, де традиційні медіа змушені конкурувати з клубними медіасистемами та незалежними контент-мейкерами.

Автору вдалося вдало поєднати соціокомунікаційний та технологічний підходи, продемонструвавши, як фанкоїни та алгоритми нових медіа переформатовують фанатську культуру.

Третій розділ рецензованої дисертації — «Медіатизація українського футболу в умовах війни: інституційні та практичні виміри (кейс «УПЛ-ТБ»)» (ст.

187–255) — становить емпірично-практичне ядро всієї наукової праці. Якщо попередні розділи дисертації закладають теоретичний і технологічний фундамент щодо вивчення спортивних комунікацій, то розділ 3 виходить на рівень комплексного осмислення унікального українського кейсу: функціонування спортивної та медійної галузей в умовах воєнного стану, системної дестабілізації, інфраструктурних руйнувань та безпекових обмежень.

Здобувач переконливо доводить, що за умов відсутності фізичного доступу глядачів до стадіонів медіаконтент перестає бути просто відображенням гри — він перетворюється на єдиний простір існування самого футболу як соціокультурного інституту.

Аналіз тексту засвідчує неухильне дотримання здобувачем принципів академічної доброчесності. У дисертаційній роботі відсутні факти плагіату, фабрикування чи фальсифікації даних. Автор коректно та в повному обсязі посилається на праці вітчизняних і зарубіжних дослідників, чітко розмежовуючи власні наукові здобутки та запозичені ідеї.

Мова та стиль викладення результатів.

Дисертація написана державною мовою на високому науковому та стилістичному рівні. Стиль викладу матеріалу відзначається чіткістю, послідовністю, логічністю та академічною бездоганністю, що повністю відповідає вимогам до праць такого рівня. Автор демонструє вільне володіння фаховою термінологією теорії соціальних комунікацій та журналістикознавства. Усі дефініції та поняття вживаються однозначно, а текстові положення вдало підкріплені аналітичними таблицями й схемами, що суттєво полегшує сприйняття та верифікацію наведених наукових результатів.

Недоліки та зауваження до дисертаційної роботи. Оцінюючи позитивно рецензовану працю, вважаємо за необхідне звернути увагу на деякі моменти, говорячи насамперед не про недоліки роботи, а про доцільність продовжити наукову дискусію.

У підрозділі 2.3.2 (с. 152–162), присвяченому аналізу експертності YouTube-блогерів, потребують чіткішого розмежування професійні стандарти журналістської діяльності та суто аматорський / блогерський контент. В умовах активної інфотейнментизації медіапростору стирання меж між цими форматами часто призводить до редукції аналітичної глибини та зниження якості контенту, що варто врахувати для підвищення об'єктивності наукових висновків.

У третьому розділі, де автор аналізує діяльність платформи «УПЛ.ТБ» та відзначає низький рівень залучення аудиторії до ко-креації контенту, доцільно ширше розкрити конкретні механізми переходу від однобічної комунікаційної

моделі до інтерактивної. Зокрема, варто деталізувати можливості впровадження таких інструментів, як інтеграція інтерактивних чатів, опитувань або голосувань у реальному часі під час трансляцій, що сприяло б активнішій співтворчості з аудиторією та підвищенню її залученості.

Вивчаючи технологічні фінансово-комунікаційні майданчики (фанкоїни), здобувач фокусується на утриманні лояльності аудиторії. Проте поза належною увагою залишилися ризики волатильності криптовалютного ринку та специфіка нормативного регулювання таких цифрових активів в Україні в умовах воєнного стану.

У тексті дисертації трапляються поодинокі технічні огріхи, редакційні неточності та повтори у формулюваннях, які, втім, не мають системного характеру та не впливають на загальне сприйняття матеріалу.

Висловлені зауваження та дискусійні питання не є визначальними, мають характер наукових побажань, жодним чином не зменшують загальну наукову новизну та практичну цінність результатів дисертації й не заперечують її високу якість.

Висновок про дисертаційну роботу.

Вважаємо, що дисертаційна робота здобувача ступеня доктора філософії Россінського Артема Ігоровича на тему «Соціокомунікаційні технології медіатизації футболу: глобальний контекст і український досвід воєнної доби» виконана на високому науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та є закінченим науковим дослідженням.

Сукупність теоретичних та практичних результатів роботи розв'язує важливе наукове завдання, що має істотне значення для галузі знань 06 Журналістика за спеціальністю 061 Журналістика. Дисертаційна робота за актуальністю, практичною цінністю та науковою новизною повністю відповідає вимогам чинного законодавства України, зокрема пп. 6–9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії…», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44. Здобувач Россінський Артем Ігорович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 06 Журналістика за спеціальністю 061 Журналістика.

Рецензент:
Хотюн Людмила Валентинівна, кандидатка наук із соціальних комунікацій, завідувачка кафедри масової та міжнародної комунікації, факультет систем і засобів масової комунікації, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Міністерство освіти і науки України * Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара * 02066741

Проректор Олег Маренков

Олеся Гончара
Начальник відділу кадрів
2026 р.